

POLSKA

Raport na temat stanu
rozwoju rolnictwa
ekologicznego i ekologicznej
produkcji żywności w Polsce

Gefördert durch

Bundesministerium
für Ernährung
und Landwirtschaft

BÖLN

Bundesprogramm Ökologischer Landbau
und andere Formen nachhaltiger
Landwirtschaft

aufgrund eines Beschlusses des
Deutschen Bundestages

EKOconnect

Impressum

Redakcja

Joachim Lenz,
Claudia Neumannn

EkoConnect e.V.
Schützengasse 16
01067 Dresden
www.ekoconnect.org

Autor

Dr hab. Sylwia Żakowska-Biemans
Katedra Badań Rynku Żywności i Konsumpcji
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
sylwia_zakowska_biemans@sggw.edu.pl

Korekta

EkoConnect e.V.

Układ i skład tekstu

www.whateverworks.biz

Gefördert durch

Bundesministerium
für Ernährung
und Landwirtschaft

BÖLN

Bundesprogramm Ökologischer Landbau
und andere Formen nachhaltiger
Landwirtschaft

aufgrund eines Beschlusses des
Deutschen Bundestages

Disclaimer

Przygotowanie raportu sfinansowano ze środków Niemieckiego
Ministerstwa Żywności i Rolnictwa w ramach projektu **28210E001**.

Raport przygotowano zgodnie z najlepszą wiedzą i przekonaniami. Nie
możemy wziąć odpowiedzialności za dokładność, poprawność i
kompletność zawartych w nim informacji i danych.

Spis treści

A Polska: Fakty i Liczby	3
B Stan i rozwój produkcji rolnej	5
- Klimat i warunki naturalne - Gospodarstwa rolne i produkcja - Struktura upraw i zbiory - Produkcja zwierzęca - Wyniki ekonomiczne produkcji rolnej - Import i eksport produktów rolno-spożywczych	
C Rolnictwo ekologiczne w Polsce	8
- Historia rolnictwa ekologicznego - Liczba producentów i powierzchnia użytków ekologicznych - Struktura upraw - Ekologiczna produkcja roślinna i zwierzęca - Regulacje prawne i system kontroli - Instytucje w rolnictwie ekologicznym i systemie kontroli - Jednostki certyfikujące (JC) - Inni interesariusze - Organizacje producentów ekologicznych - Organizacje pozarządowe (NGO) wspierające rozwój rolnictwa ekologicznego - Targi produktów ekologicznych - Wsparcie finansowe rolnictwa ekologicznego - Przetwórstwo żywności ekologicznej	
D Rynek żywności ekologicznej	22
- Stan i rozwój sprzedaży żywności ekologicznej - Kanały sprzedaży żywności ekologicznej - Sklepy specjalistyczne - Super, hipermarkety i dyskonty - Supermarkety specjalistyczne (bio) - Sklepy osiedlowe, drogerie - Sprzedaż internetowa i bezpośrednia - Handel produktami ekologicznymi w ramach UE - Konsumenci żywności ekologicznej	
E Import i eksport produktów ekologicznych	28
- Najważniejsze ekologiczne produkty rolno-spożywcze importowane do Polski - Pochodzenie importowanych produktów ekologicznych - Eksport produktów ekologicznych - Perspektywy	
F Bibliografia	31

Polska: fakty i liczby

Mapa

Rysunek 1. Mapa Polski z podziałem administracyjnym na województwa

Dane statystyczne

312 705 km²

Powierzchnia kraju

13,640 €

PKB per capita w cenach bieżących (2020)

2,4 %

Udział rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa w PKB (2020)

1 317 tysięcy

Liczba gospodarstw rolnych (2020)

38 265 tysięcy

Liczba ludności (2020)

14 682 tysięcy hektarów

Powierzchnia użytków rolnych (ha) (2020)

11,1 ha

Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie (2020)

9,40 %

Udział ludności zatrudnionej w rolnictwie (2020)

Liczba producentów i powierzchnia ekologicznych użytków rolnych

18 575

Liczba gospodarstw ekologicznych, w tym w konwersji
(2020)

509 291,27 ha

Całkowita powierzchnia pod uprawami ekologicznymi
(2020)

108 439,01 ha

Powierzchnia upraw ekologicznych w okresie konwersji
(2020)

400 852,25 ha

Powierzchnia upraw ekologicznych po zakończonym
okresie konwersji (2020)

Ekologiczna produkcja zwierzęca

696 153

Pogłowie drobiu (2020)

31 102

Pogłowie bydła (2020)

27 088 tysięcy

Produkcja jaj (szt.) (2020)

28 725 tysięcy litrów

Produkcja mleka (2020)

3 253

Pogłowie świń (2020)

Stan i rozwój produkcji rolnej

W 2020 roku w Polsce było 1,317 mln ha gospodarstw rolnych. Dominujący trend, obserwowany od co najmniej dwóch dekad, polega na zmniejszaniu się liczby gospodarstw, podczas gdy powierzchnia użytków rolnych utrzymuje się na podobnym poziomie.¹ Liczba gospodarstw rolnych zmniejszyła się w ostatniej dekadzie o prawie 13%. Jednocześnie ich średnia powierzchnia wzrosła z 11,3 ha do 12,4 ha. Całkowita powierzchnia użytków rolnych wyniosła w 2020 roku 14,637 mln ha.

Klimat i warunki naturalne

Polska jest krajem nizinnym, średnia wysokość nad poziomem morza to 173 m. Ponad 96% terytorium leży poniżej 350 m n.p.m. Polska leży w strefie, w której wpływy klimatu kontynentalnego (stosunkowo suche lata i mroźne zimy) i umiarkowanego konkurują z wpływem klimatu atlantyckiego. W rezultacie klimat Polski charakteryzuje się dużą zmiennością pogody i znacznymi zmianami w przebiegu pór roku w kolejnych latach. Średnia roczna temperatura waha się od 6,0°C do 8,8°C.² Zmienność temperatury powietrza wpływa na długość sezonu wegetacyjnego i okres aktywnego wzrostu roślin. Występujące często wczesną wiosną przymrozki stanowią zagrożenie dla plonów upraw rolniczych i ogrodniczych. Średnio sezon wegetacyjny w Polsce trwa 214 dni, wahając się od 199 do 233 dni w zależności od regionu. Średnie roczne opady wynoszą 500–600 mm na nizinach i 1200–1500 mm na wyżynach i w górach.³ Charakterystyczną cechą polskiego klimatu jest okresowe pojawianie się susz.

W Polsce występuje 35 różnych typów gleb, w tym najwięcej jest gleb brunatnych i płowych, gleb bielicowych, bielicy i rdzawych. Gleby brunatne i płowe zajmują łącznie ponad połowę powierzchni kraju (52%).⁴ Znacznie mniejszy obszar zajmują czarnoziemy, rędziny, mady i czarne ziemie. Zakwaszenie jest jednym z głównych problemów ochrony gleb w Polsce.⁵ Częste niedobory opadów w połączeniu z niską jakością gleby mają negatywny wpływ na wydajność rolnictwa.

1 więcej <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/psr-2020/powszechny-spis-rolny-2020-raport-z-wynikow,4,1.html>

2 więcej <https://www.imgw.pl/sites/default/files/2021-04/imgw-pib-klimat-polski-2020-opracowanie-final-eng-rozkladowki-min.pdf>

3 ibidem

4 więcej <https://stat.gov.pl/en/topics/environment-energy/environment/environment-2019,1,11.html>

5 więcej https://iung.pl/sir/zeszyt63_1.pdf

Gospodarstwa rolne i produkcja

W 2020 roku w Polsce było ponad 1,3 mln gospodarstw rolnych, które zajmowały 14,7 mln ha i utrzymywały 10,2 mln LSU (Standardowa jednostka żywego inwentarza). Obserwowany jest stopniowy wzrost udziału gospodarstw największych, o powierzchni 50 ha i więcej użytków rolnych (UR), który w 2020 roku wyniósł 3,0 %, ale nadal ponad połowę – 52,1% stanowiły gospodarstwa najmniejsze, tj. do 5 ha UR.⁶

Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie systematycznie wzrasta i wyniosła w 2020 roku 11,1 ha. W 2020 roku łączna powierzchnia zasiewów zajmowała około 10,7 mln ha i w porównaniu z 2019 rokiem zmniejszyła się o 1,4%. Powierzchnia użytków rolnych utrzymuje się na zbliżonym poziomie – 14,7 mln ha, co odpowiada 46% powierzchni całego kraju i jednocześnie wskazuje, że małe gospodarstwa są przejmowane przez większe.

Struktura upraw i zbiory

W 2020 roku największą powierzchnię zajmowały zboża (69,1%), w tym przede wszystkim pszenica (22,1%) i pszenżyto (12,9%).⁷

Wyraźna jest tendencja wzrostowa zbiorów zbóż. W 2020 roku zbiory zbóż osiągnęły 35 500 tys. ton i były wyższe aniżeli w 2019 roku. Zbiory warzyw gruntowych wyniosły w 2020 roku 3 868 tys. ton i były wyższe o 0,5% w porównaniu z rokiem poprzednim, natomiast produkcja warzyw pod osłonami zmniejszyła się w o 9,6%. Wzrost produkcji nastąpił pomimo niesprzyjających warunków pogodowych. Zbiory owoców z drzew przekroczyły w 2020 r. 3900 tys. ton i były o 12,8% wyższe niż w roku poprzednim, natomiast zbiory owoców miękkich w sadach i na plantacjach jagodowych wyniosły prawie 554 tys. ton i wzrosły o 16,4%. Polska jest jednym z głównych producentów jabłek, wiśni, truskawek, porzeczek i malin w Europie. Nieco ponad jedna czwarta (26,6%) produkcji jabłek w UE-27 pochodziła w 2019 roku z Polski.⁹

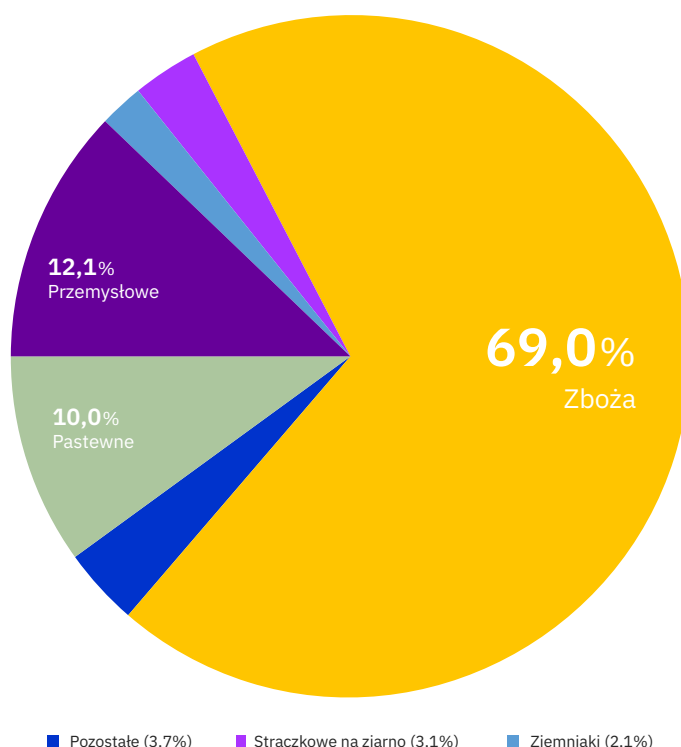
Produkcja zwierzęca

W 2020 roku pogłowie głównych gatunków zwierząt gospodarskich wynosiło: 6306 tys. sztuk bydła, w tym 2475 tys. krów mlecznych, 11 153 tys. sztuk trzody chlewnej, 225 636 tys. sztuk drobiu.¹⁰ Pogłowie bydła i trzody chlewnej na 100 ha wzrosło w ostatniej dekadzie odpowiednio o 10 i 25%.

Spośród wszystkich krajów członkowskich UE Polska posiada najwyższą produkcję mięsa drobiowego (2,6 mln ton). Produkcja mięsa drobiowego wzrosła w 2019 roku o 1,9%, kontynuując trend wzrostowy.¹¹ Z kolei produkcja trzody chlewnej w 2020 roku zmniejszyła się. Sektor trzody chlewnej przechodzi poważne turbulencje z powodu pojawienia się afrykańskiego pomoru świń (ASF).

W 2019 roku produkcja mleka wzrosła o 2,3% (14,1 mld litrów), kontynuując ogólną tendencję wzrostową odnotowaną w ostatnich latach.

Tabela 1: Struktura powierzchni zasiewów (2020)

6 więcej <https://stat.gov.pl/en/topics/agriculture-forestry/agriculture/agriculture-in-2020,4,17.html>

7 więcej <https://stat.gov.pl/en/topics/agriculture-forestry/agriculture/agriculture-in-2020,4,17.html>

8 więcej https://www.fruitlogistica.com/FRUIT-LOGISTICA/Downloads-Alle-Sprachen/Auf-einen-Blick-European_Statistics_Handbook_2020.pdf

9 więcej <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/ks-fk-20-001>

10 więcej <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/psr-2020/powszechny-spis-rolny-2020-raport-z-wynikow,4,1.html#>

11 więcej <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/ks-fk-20-001>

Wyniki ekonomiczne w produkcji rolnej

Okolo połowa (48,9%) globalnej wartości produkcji polskiego sektora rolnictwa pochodziła w 2020 roku z produkcji roślinnej (12,9 mld EUR), w której największy udział miały zboża i warzywa, a następnie rośliny przemysłowe i owoce. 48,5% całkowitej wartości produkcji pochodziło z produkcji zwierzęcej (12,8 mld EUR), w tym przede wszystkim produkcji mleka, chowu drobiu i trzody chlewnej. Usługi rolnicze (592 mln EUR) i działalność pozarolnicza (89 mln EUR) stanowiły 2,6% globalnej wartości produkcji rolnej.

Import i eksport produktów rolno-spożywczych

Od przystąpienia Polski do UE obserwuje się stały wzrost polskiego handlu zagranicznego artykułami rolno-spożywczymi. W 2020 roku eksport produktów rolno-spożywczych stanowił 14,3% ogólnej wartości polskiego eksportu. Wartość eksportu artykułów rolno-spożywczych wzrosła w 2020 roku o 11,3% w porównaniu z 2019 rokiem.¹² Polska jest znaczącym producentem i eksporterem jabłek, mięsa drobiowego, marchwi, cebuli, kapusty białej, pszenżyta, porzeczek oraz grzybów.

W 2020 roku największy udział (19%; 6,3 mld euro) w strukturze towarowej eksportu miały mięso i przetwory mięsne, głównie mięso drobiowe wołowina i wieprzowina. Kolejną grupę stanowiły zboża (14%; 4,9 mld euro), a następnie tytoń i wyroby tytoniowe (12%; 4,2 mld euro), cukier i wyroby cukiernicze (72,5 mld euro), nabiał (7%; 2,3 mld euro) oraz ryby i produkty rybne (7%; 2,3 mld EUR).

Najważniejszymi rynkami eksportowymi były Niemcy, Czechy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Holandia, Rosja, Szwecja, Stany Zjednoczone i Węgry. W strukturze geograficznej eksportu artykułów rolno-spożywczych dominuje sprzedaż do innych krajów UE – 71% produktów trafiło na rynek wewnętrzny UE.

W 2020 roku import artykułów rolno-spożywczych stanowił 9,9% całkowitego importu do Polski i wzrósł o 9,9% w porównaniu z 2019 rokiem.¹³ Produkty rolno-spożywcze sprowadzano głównie z Niemiec, Chin, Włoch, Rosji, Holandii, Francji, Czech, Stanów Zjednoczonych, Korei Południowej i Belgii. Przede wszystkim importowano ryby i owoce morza, owoce i orzechy jadalne, mięso i podroby jadalne oraz warzywa.

Tabela 2: Wartość globalnej produkcji rolniczej w cenach bieżących (2020)

Kategoria	Mln EUR	%
Zboża	4 658,40	17,64
Rośliny przemysłowe	2 015,82	7,63
Rośliny pastewne	854,46	3,24
Warzywa (w tym inne produkty ogrodnicze)	2 722,80	10,31
Ziemniaki (w tym sadzeniaki)	723,14	2,74
Owoce	1 932,05	7,32
Inne produkty roślinne	18,39	0,07
Bydło	1 763,83	6,68
Świnie	2 412,12	9,13
Owce i kozy	13,22	0,05
Drób	3 008,85	11,39
Inne zwierzęta	11,18	0,04
Mleko	4 200,95	15,91
Jaja	1 315,92	4,98
Inne produkty pochodzenia zwierzęcego	67,88	0,26
Usługi, drugorzędna działalność	681,45	2,58
Produkcja rolna ogółem	26 405,78	-

¹² więcej <https://stat.gov.pl/en/topics/agriculture-forestry/agriculture/agriculture-in-2020,4,17.html>

¹³ ibidem

Rolnictwo ekologiczne w Polsce

Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce rozpoczął się w latach 20. XX wieku, kiedy pojawiło się zainteresowanie rolnictwem biodynamicznym. Pomimo tak długiej historii dopiero w latach 80. XX wieku, w okresie transformacji politycznej i gospodarczej pojawiły się warunki sprzyjające rozwojowi rolnictwa ekologicznego. Polska posiada dobre perspektywy rozwoju rolnictwa ekologicznego ze względu na warunki środowiskowe oraz wysoki potencjał produkcyjny sektora rolno-spożywczego. Popyt na żywność ekologiczną na rynku krajowym stale rośnie, ale sprzedaż żywności ekologicznej ma wciąż jeszcze marginalne znaczenie w całkowitej wartości sprzedaży żywności.

Historia rolnictwa ekologicznego

Rolnictwo ekologiczne w Polsce rozwijało się od początku lat 80. ubiegłego wieku, ale zainteresowanie alternatywnymi metodami gospodarowania w rolnictwie pojawiło się w połowie lat 20. XX wieku.

Senator Stanisław Karłowicz zainspirowany ideą rolnictwa biodynamicznego, zaprezentowaną przez Rudolfa Steinera podczas cyklu wykładów dla właścicieli ziemskich w 1924 roku w Kobierzycach koło Wrocławia, rozpoczął gospodarowanie zgodnie z zasadami metody biodynamicznej w swoim majątku na łącznej powierzchni 1724 ha. Karłowicz starał się upowszechniać metodę biodynamiczną, prowadził kursy, wydawał broszury instruktażowe, z jego inicjatywy powstało w 1938 roku **Towarzystwo Krzewienia Zasad Życia i Gospodarki Zgodnie z Przyrodą**, którego członkami byli wybitni przedstawiciele środowiska akademickiego.¹⁴ Wkrótce po wybuchu II Wojny Światowej Karłowicz został aresztowany i zamordowany, po zakończeniu wojny

gospodarstwo zostało znacjonalizowane a idea, którą propagował poszła w zapomnienie.

W latach 60. XX wieku inż. Julian Osetek, chemik z wykształcenia, rozpoczął gospodarowanie zgodnie z zasadami metody biodynamicznej w swoim trzyhektarowym gospodarstwie w Nakle nad Notecią. Przez wiele lat pracował w osamotnieniu, nie znajdując naśladowców.¹⁵ Szersze zainteresowanie rolnictwem biodynamicznym pojawiło się dopiero w latach 80. XX wieku, kiedy w propagowanie tej metody włączył się zainspirowany wykładem Juliana Osetka, prof. Mieczysław Górny ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Profesor Górny, który był z wykształcenia leśnikiem i zajmował się ekologią gleby, w rolnictwie ekologicznym znalazł praktyczne zastosowanie dla wiedzy teoretycznej.

¹⁴ Tyburski i Żakowska-Biemans, 2007

¹⁵ Tyburski, 1996

Pomimo nieprzychylnego nastawienia ówczesnych instytucji sektora rolnictwa i środowiska akademickiego zainteresowanie ideą rolnictwa „w zgodzie z przyrodą” rośnie. W latach 80. XX wieku we współpracy z ekspertami i rolnikami ekologicznymi z różnych krajów Europy zorganizowano wiele kursów i szkoleń przybliżających koncepcję ekologicznego gospodarowania w rolnictwie.

W roku 1983 w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego na Wydziale Żywności Człowieka i Wiejskiego Gospodarstwa Domowego z inicjatywy prof. Górniego utworzono Pracownię Agroekologii (przekształconą następnie w Zakład Ekologii Żywności), co przyczyniło się do popularyzacji koncepcji rolnictwa ekologicznego w środowisku akademickim.¹⁶

W lutym 1989 podczas jednego z kursów rolnictwa ekologicznego w Przysieku koło Torunia podjęto decyzję o powołaniu Stowarzyszenia reprezentującego ruch rolnictwa ekologicznego. Zjazd założycielski odbył się 1 kwietnia 1989 roku w auli Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Zatwierdzono wówczas projekt statutu **Stowarzyszenia Producentów Żywności Metodami Ekologicznymi i przyjęto nazwę EKOLAND**. Stowarzyszenie zostało sądowo zarejestrowane 1 września tego samego roku.

Jednocześnie w 1989 roku działacze ruchu rolnictwa ekologicznego z Polski, ówczesnej Czechosłowacji oraz Niemiec Wschodnich i Republiki Łotewskiej nawiązali współpracę z **Międzynarodową Federacją Rolnictwa Ekologicznego (IFOAM)**, co stanowiło impuls do dalszego rozwoju rolnictwa ekologicznego w tym regionie Europy.¹⁷

W 1990 roku Stowarzyszenie EKOLAND przeprowadziło pierwszą inspekcję gospodarstw, a spośród 32 skontrolowanych gospodarstw 27 otrzymało „atest”.¹⁸ Pierwsze Kryteria rolnictwa ekologicznego Stowarzyszenia EKOLAND opracowane na podstawie Podstawowych Kryteriów Rolnictwa Ekologicznego IFOAM zostały opublikowane w 1994 roku. EKOLAND jest obecnie jedyną krajową organizacją producentów, która posiada własne kryteria oraz logo.

W 1993 roku w Lublinie powstała kolejna organizacja zrzeszająca producentów ekologicznych - Polskie Towarzystwo Rolnictwa Ekologicznego.

W 1996 roku na bazie działającej w ramach struktur EKOLANDu Komisji Inspekcji i Atestacji powstała pierwsza niezależna jednostka certyfikująca Agro Bio Test, a w 1998 działalność rozpoczęła kolejna jednostka Bioekspert.

W latach 1991–1996 liczba gospodarstw ekologicznych wzrosła z 49 do 236 a powierzchnia upraw ekologicznych zwiększyła się ponad dziesięciokrotnie i osiągnęła 6855 ha.

Od roku 1997 obserwowano spadek liczby gospodarstw i powierzchni upraw ekologicznych, co przyczyniło się do nawiązania dialogu pomiędzy ruchem rolnictwa ekologicznego a instytucjami państwowymi działającymi w sferze rolnictwa.

W latach 90. XX wieku rozpoczął się proces **instytucjonalizacji** rolnictwa ekologicznego, w 1997 roku sformalizowano współpracę ruchu rolnictwa ekologicznego z Ministerstwem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej poprzez utworzenie Zespołu ds. Rolnictwa Ekologicznego.

Od 1998 roku pomimo braku regulacji prawnych w zakresie rolnictwa ekologicznego produkcja prowadzona metodami ekologicznymi wspierana była dotacjami pochodzącymi z budżetu państwa. Na mocy Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dn. 11 maja 1998 r. w sprawie wysokości stawek dotacji dla rolnictwa oraz szczegółowych zasad i trybu ich udzielania w 1998 roku (Dz. U. Nr 71 poz. 461) wyasygnowano środki na dofinansowanie do kosztów kontroli gospodarstw ekologicznych.

Od 1999 roku rolnicy prowadzący gospodarstwa metodami ekologicznymi mogli ubiegać się o dopłaty do powierzchni upraw ekologicznych.

W 2001 roku uchwalono pierwszą ustawę o rolnictwie ekologicznym oraz wprowadzono system kontroli i certyfikacji, w którym Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi upoważniał prywatne jednostki certyfikujące do prowadzenia kontroli i wydawania certyfikatów. Nadzór nad działalnością upoważnionych jednostek certyfikujących powierzono Głównemu Inspektoratowi Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych.

Wprowadzenie systemu dopłat przyczyniło się do wzrostu zainteresowania przestawianiem gospodarstw na rolnictwo ekologiczne. W latach 2000–2004 powierzchnia upraw ekologicznych wzrosła z 25 000 ha do 82 730 ha. Liczba gospodarstw ekologicznych wzrosła do 3760 i zwiększyła się prawie trzykrotnie w porównaniu z 2000 rokiem.

W 2004 roku wraz z przystąpieniem do Unii Europejskiej Polska wdrożyła rozporządzenie Rady (EWG) nr 2092/91 z dnia 24 czerwca 1991 roku w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych

16 Górny, 2002

17 Geier, 1990

18 Babalski, 1999

(Dz.U. L 198 z 22.7.1991, s.1). Uruchomiono system dopłat do rolnictwa ekologicznego finansowany z II filaru Wspólnej Polityki Rolnej UE (WPR) w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004–2006.

Polityka rolna realizowana po 2004 roku spowodowała dalszy wzrost liczby gospodarstw i powierzchni użytkowanej ekologicznie. Od 2013 roku zarówno liczba gospodarstw, jak i powierzchnia upraw ekologicznych zaczęła się zmniejszać. Niekorzystne zmiany odnotowano także w odniesieniu do pogłowia zwierząt gospodarskich. Wielu producentów zrezygnowało z chowu zwierząt utrzymywanych w systemie ekologicznym ze względu na nadmierne obciążenia biurokratyczne, szczególnie dotkliwe dla mniejszych gospodarstw.

Brak spójnej strategii na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego i sektora ekologicznej produkcji żywności w Polsce przyczynił się do spowolnienia rozwoju rolnictwa ekologicznego. Udział powierzchni użytkowanej ekologicznie wyniósł w 2020 roku zaledwie 3,5% i nadal jest znacznie poniżej średniej UE (8,5%). Krajowa produkcja ekologiczna nie rozwija się w takim tempie jak rynek żywności ekologicznej. W rezultacie na rynku krajowym znaczący jest udział żywności ekologicznej pochodzenia zagranicznego.

Liczba producentów i powierzchnia ekologicznych użytków rolnych

Po wejściu do UE Polska odnotowała znaczący wzrost liczby gospodarstw ekologicznych oraz powierzchni ekologicznych użytków rolnych. W latach 2004–2013 powierzchnia ekologicznych użytków rolnych wzrosła z 82 700 ha do 669 969 ha, a liczba gospodarstw ekologicznych zwiększyła się ponad siedmiokrotnie.

W 2020 roku było 20 274 producentów ekologicznych, w tym 18 575 producentów rolnych, którzy uprawiali łącznie 509 291 ha użytków rolnych, wliczając powierzchnię w okresie przestawiania na rolnictwo ekologiczne. W porównaniu z 2013 rokiem liczba gospodarstw ekologicznych zmniejszyła się w 2020 roku o 30%, a powierzchnia ekologicznych użytków rolnych o 24%.

Udział rolnictwa ekologicznego w całkowitej powierzchni użytków rolnych kraju wynosił w 2020 roku około 3,5%. Gospodarstwa ekologiczne w Polsce są większe niż nieekologiczne. Średnia wielkość użytków w gospodarstwach ekologicznych wynosiła w 2020 roku około 27,4 ha, podczas gdy średnia wielkość UR w gospodarstwach ogółem była nieco powyżej 11 ha.¹⁹

Obserwuje się znaczące zróżnicowanie liczby gospodarstw ekologicznych i powierzchni pod uprawami

Tabela 3: Liczba gospodarstw ekologicznych (2004–2020)

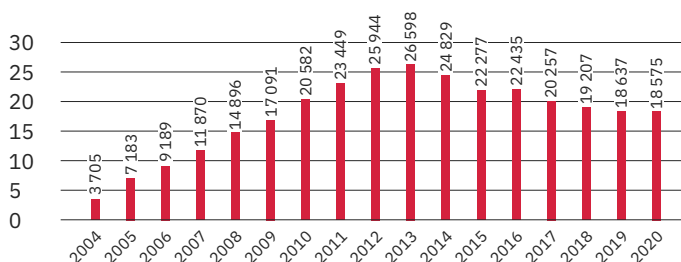
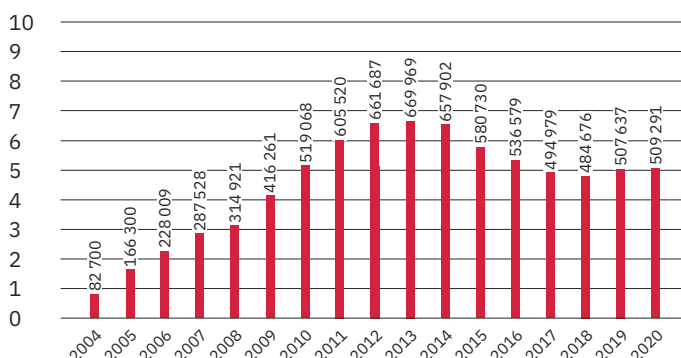

Tabela 4: Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych (2004–2020 / ha)

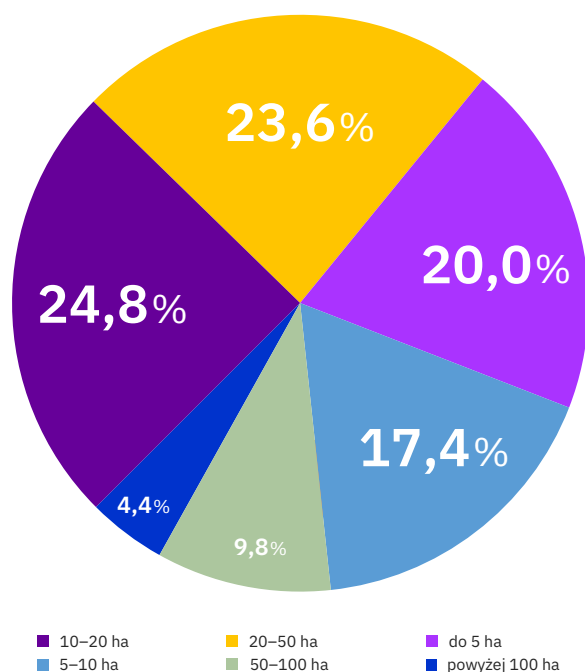
ekologicznymi pomiędzy makroregionami (NUTS 1) i województwami (NUTS 2).²⁰ W 2020 roku ponad połowa wszystkich gospodarstw ekologicznych i powierzchni objętych systemem kontroli znajdowała się w czterech województwach: warmińsko-mazurskim, podlaskim, mazowieckim i zachodniopomorskim.²¹

Gospodarstwa ekologiczne zlokalizowane w województwach warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim mają znaczącą powierzchnię, wiele z nich specjalizuje się w produkcji zbóż przeznaczonych na rynki zagraniczne. W województwie podlaskim, i mazowieckim gospodarstwa są mniejsze i wyróżniają się bardziej zróżnicowaną produkcją. Od 2004 roku zmniejsza się udział gospodarstw małych, natomiast stale rośnie liczba gospodarstw o większej powierzchni. W 2020 r. gospodarstwa o powierzchni ekologicznych użytków rolnych do 10 ha stanowiły 37,4% wszystkich gospodarstw ekologicznych, podczas gdy w 2004 r. ich udział wynosił 44%.

19 więcej <https://stat.gov.pl/en/topics/agriculture-forestry/agriculture/agriculture-in-2020,4,17.html>

20 W Polsce jest 7 regionów NUTS (Nomenclature des Unites territoriales statistiques), Północny, Północno-Zachodni, Mazowiecki, Centralny, Południowo-Zachodni, Południowy i Wschodni

21 więcej <https://stat.gov.pl/en/topics/agriculture-forestry/agriculture/agriculture-in-2020,4,17.html>

Tabela 5: Struktura wielkości powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach (2020)**Tabela 6:** Liczba gospodarstw ekologicznych i powierzchnia ekologicznych użytków rolnych według makroregionów i województw (2020)

Województwo	Makroregion	Liczba gospodarstw ekologicznych	Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych (ha)	Udział w UR (%)
Dolnośląskie	Południowo-Zachodni	688	30 418	3,3
Kujawsko-pomorskie	Północny	385	7 093	0,7
Lubelskie	Wschodni	1 907	28 357	2,1
Lubuskie	Północno-Zachodni	926	43 126	9,8
Łódzkie	Centralny	519	9 954	1,0
Małopolskie	Południowy	664	8 360	1,4
Mazowieckie	Mazowieckie	2 179	41 218	2,1
Opolskie	Południowo-Zachodni	62	3 324	0,6
Podkarpackie	Wschodni	969	12 726	2,1
Podlaskie	Wschodni	2 906	52 415	5,0
Pomorskie	Północny	521	20 792	2,8
Śląskie	Południowy	121	3 460	0,9
Świętokrzyskie	Centralny	590	8 340	1,6
Warmińsko-mazurskie	Północny	3 241	108 808	10,9
Wielkopolskie	Północno-Zachodni	748	29 330	1,7
Zachodniopomorskie	Północno-Zachodni	2 149	101 507	11,2
Polska		18 575	509 201	3,4

Struktura upraw

W 2020 roku największy udział w strukturze upraw ekologicznych (w okresie przestawiania i po jego zakończeniu) miały zboża (29,2%) i rośliny paszowe (23,1%). W latach 2017–2020 zwiększył się udział powierzchni pod uprawami zbóż, zmniejszył się natomiast udział powierzchni upraw roślin paszowych oraz łąk i pastwisk.

W 2020 roku powierzchnia upraw zbóż wzrosła o 31% w porównaniu z 2017 rokiem i wyniosła 113 986 ha. Powierzchnia upraw warzywniczych zajmowała 23 526 ha i zmniejszyła się w 2020 roku o 10,5% w stosunku do odnotowanej w 2017 roku. Obserwuje się tendencję wzrostową powierzchni upraw roślin warzywniczych ze względu na rosnący popyt krajowy. Największy wzrost odnotowano w odniesieniu do powierzchni pod uprawami sadowniczymi, która podwoiła się w latach 2017–2020. Aktualnie największa powierzchnia tego rodzaju upraw znajduje się w województwie lubelskim, mazowieckim oraz podkarpackim. Uprawy roślin warzywniczych zlokalizowane są głównie w województwie warmińsko-mazurskim, lubelskim oraz mazowieckim.

Z kolei największa powierzchnia upraw ziemniaków znajduje się w województwie podlaskim, warmińsko-mazurskim i lubelskim.²²

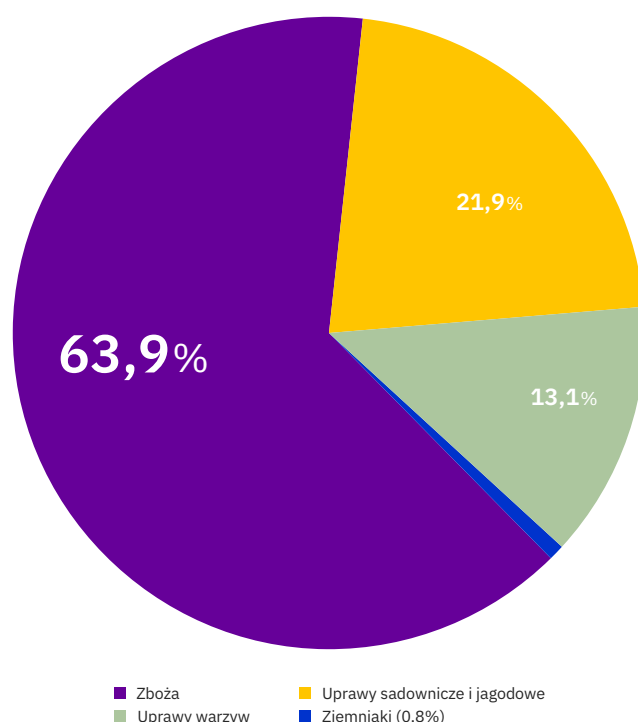
Tabela 7: Struktura powierzchni ekologicznych użytków rolnych (2017–2020/%)

Kategoria uprawy	2017	2018	2019	2020	Zmiana (%) 2017–2020
Rośliny na paszę	28,6	25,8	23,4	23,1	-19,23
Łąki i pastwiska	23,5	20,6	19,7	16,9	-28,09
Zboża	23,5	27,6	30,5	29,2	24,26
Uprawy sadownicze i jagodowe (owoce)	5,7	6,2	7,1	9,2	61,40
Warzywa	7,5	6,2	5,9	5,6	-25,33
Rośliny strączkowe na suche nasiona	3,3	3,9	5,3	7,4	124,24
Rośliny przemysłowe	5,7	7,0	5,4	4,7	-17,54
Pozostałe uprawy	1,9	2,4	2,5	3,6	89,47
Ziemniaki	0,3	0,3	0,2	0,3	0,00
Łącznie	100	100	100	100	

Tabela 8: Powierzchnia głównych upraw ekologicznych (po zakończonym okresie konwersji) w latach (2017–2020/ha)

Kategoria uprawy	2017	2018	2019	2020	Zmiana % (2017–2020)
Owoce	19 926	22 061	23 746	39 401	97,79
Warzywa	26 286	20 801	22 540	23 526	-10,50
Ziemniaki	1 416	1 124	1 064	1 392	-1,70
Zboża	86 981	99 095	117 871	113 980	31,04

Tabela 9: Udział powierzchni głównych upraw ekologicznych (2020)

Rysunek 2: Sad ekologiczny w województwie łódzkim

²² na podstawie danych z 2018 roku

Tabela 10: Szacunkowa wielkość produkcji wybranych upraw ekologicznych (po zakończonym okresie konwersji) (2017–2020/w tonach)

Kategoria uprawy	2017	2018	2019	2020	Zmiana % (2017–2020)
Owoce	51 702,2	117 365,3	166 992,2	164 337,6	217,9
Warzywa	50 627,1	50 557,3	70 389,3	80 036,6	75,9
Ziemniaki	19 335,1	15 562,7	14 779,3	22 575,2	16,8
Zboża	175 963,2	195 921,3	271 934,8	315 269,2	79,2

Ekologiczna produkcja roślinna i zwierzęca

Największe zmiany w latach 2017–2020 odnotowano w odniesieniu do szacowanej wielkości produkcji roślin sadowniczych i jagodowych, która wzrosła o 217,9%.²³ Szacunkowa produkcja owoców ekologicznych w 2020 roku wyniosła 164 337,6 ton, natomiast produkcja warzyw osiągnęła 80 036,6 ton i wzrosła o 75,9% w stosunku do 2017 roku. Podobną tendencję zaobserwowano w przypadku produkcji zbóż (głównie pszenicy, pszenżyta i owsa), która w 2020 roku wyniosła 315 269,2 ton i była o 79,2% wyższa niż w 2017 roku.

Do najważniejszych pod względem wielkości produkcji upraw sadowniczych i jagodowych należały w 2020 roku jabłonie (105 601,89 t), truskawki (8 011,51 t), maliny (9 145,41 t) oraz porzeczki czarne i czerwone, których uprawa zlokalizowana jest głównie w województwach podkarpackim, lubelskim i świętokrzyskim.²⁴ Znacząca jest także produkcja borówki amerykańskiej, uprawianej głównie na glebach kwaśnych we wschodniej i północnej części kraju.²⁵

W latach 2013–2020 wraz ze spadkiem liczby gospodarstw ekologicznych zaobserwowano niekorzystne zmiany w odniesieniu do pogłowia

zwierząt w systemie ekologicznego chowu oraz wielkości produkcji zwierzęcej. Udział gospodarstw prowadzących ekologiczny chów zwierząt zmniejszył się z 44,2% w 2013 roku do 21,8% w 2020 roku.

Jedynie w odniesieniu do drobiu odnotowuje się systematyczny wzrost pogłowia. W 2020 roku pogłowie drobiu wzrosło o 212,8% w porównaniu z 2017 rokiem. Dotyczy to jednak przede wszystkim kur niosek. Liczba innych gatunków zwierząt zmienia się nieznacznie z roku na rok. W okresie od 2017 do 2020 roku nastąpił niewielki wzrost pogłowia bydła, krów mlecznych i kóz. Pogłowie świń pozostało na zbliżonym poziomie.

Produkcja mleka ekologicznego w 2020 roku wyniosła 28 725 115 litrów. Z kolei produkcja jaj wyniosła w 2020 roku 27 088 160 sztuk.²⁶

23 Dane o wielkości produkcji ekologicznej zbierane są podczas kontroli w celu wskazania na certyfikacie ilości produktów, które mogą być wprowadzone do obrotu. Tym samym nie odzwierciedlają w pełni rzeczywistej produkcji i powinny być traktowane jako szacunkowe.

24 obliczenia własne na podstawie danych udostępnionych przez Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

25 więcej https://jemyeko.com/wp-content/uploads/2021/07/raport_05-07-2021.pdf

26 obliczenia na podstawie danych dotyczących produkcji jaj konsumpcyjnych i mleka udostępnionych przez Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

Tabela 11: Pogłowie zwierząt (szt.)

Kategoria zwierząt gospodarskich	2017	2018	2019	2020	Zmiana % (2017–2020)
Bydło	8 096	7 486	8 320	8 341	3,0
Krowy mleczne	11 377	10 983	10 893	12 061	6,0
Drób	220 540	316 064	484 153	696 153	212,8
Świnie	3 893	3 221	4 189	3 253	-16,4
Owce	19 595	16 243	15 092	15 803	-19,3
Kozy	3 147	3 145	5 270	3 645	15,8

Rysunek 3: Stoisko gospodarstwa ekologicznego specjalizującego się w chowie kur niosek

Regulacje prawne i system kontroli

Rolnictwo ekologiczne w Polsce regulowane jest przepisami UE:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 (Dz.U. L 150 z 14.6.2018, s. 1). 1–92).
- Oprócz regulacji unijnych w Polsce obowiązuje Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz.U. 2009 nr 116, poz. 975), która stanowi ramy prawne dla systemu urzędowej kontroli produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych. Określa ona zadania i kompetencje właściwych organów oraz sankcje, które mogą być

nakładane na JC i podmioty objęte system kontroli w przypadku wykrycia nieprawidłowości.²⁷ Nowa ustawa o rolnictwie ekologicznym zostanie uchwalona w 2022 roku.

Polska przyjęła mieszany system kontroli w rolnictwie ekologicznym, w którym minister właściwy do spraw rolnictwa jest organem upoważniającym jednostki certyfikujące do prowadzenia kontroli i wydawania certyfikatów. Z kolei Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych sprawuje nadzór nad upoważnionymi jednostkami certyfikującymi. Jednostki te muszą posiadać akredytację Polskiego Centrum Akredytacji.

²⁷ więcej https://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/details.cfm?rep_id=3058

Instytucje w rolnictwie ekologicznym i systemie kontroli

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW)

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi jest odpowiedzialne za upoważnianie jednostek certyfikujących do przeprowadzania kontroli oraz wydawania i cofania certyfikatów w rolnictwie ekologicznym. Odpowiada również za realizację polityki w zakresie rolnictwa ekologicznego oraz przygotowywanie krajowych rozwiązań legislacyjnych.

www.minrol.gov.pl

Polskie Centrum Akredytacji (PCA)

Polskie Centrum Akredytacji jest odpowiedzialne za akredytację jednostek certyfikujących zgodnie z aktualną wersją normy ISO IEC 17065:2012. Kontrole przeprowadzane przez jednostkę akredytującą dotyczą kompetencji technicznych, niezależności, bezstronności i rzetelności zawodowej jednostek certyfikujących.²⁸

www.pca.gov.pl

Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (IJHARS)

Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych odpowiedzialna jest za sprawowanie nadzoru nad jednostkami certyfikującymi i nad produkcją ekologiczną, jak również gromadzi i przetwarza dane z zakresu rolnictwa ekologicznego. Od 2013 roku Inspekcja przeprowadza również egzaminy dla osób ubiegających się o wpis do rejestru inspektorów rolnictwa ekologicznego oraz prowadzi rejestr inspektorów.

www.ijhars.gov.pl

Jednostki certyfikujące (JC)

Upoważnione jednostki certyfikujące, akredytowane w zakresie rolnictwa ekologicznego zgodnie z wymaganiami określonymi w aktualnym wydaniu normy EN ISO/IEC 17065 odpowiedzialne są za kontrolę podmiotów działających w sektorze rolnictwa ekologicznego (rolników, przetwórców, dystrybutorów, importerów). Jednostki certyfikujące wydają, zawieszają i cofają certyfikaty zgodności zgodnie z wymogami prawnymi w zakresie rolnictwa ekologicznego. Obecnie w Polsce zatwierdzonych jest 13 jednostek certyfikujących różniących się zakresem udzielonego upoważnienia do kontroli. Upoważnienie według stanu na 31.12.2021 roku przyznawane było z zakresu produkcji roślinnej i chowu zwierząt, zbioru roślin ze

stanu naturalnego i ich części, pszczelarstwa, akwakultury i upraw wodorostów, przetwarzania produktów ekologicznych oraz produkcji pasz i drożdży, wprowadzanie produktów do obrotu, w tym importu z krajów trzecich.

²⁸ więcej https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR19_04/SR_organic-food_EN.pdf

Tabela 12: Wykaz jednostek certyfikujących wraz z udzielonym zakresem upoważnienia do kontroli (2021)

Jednostki certyfikujące	Uprawa roślin i utrzymanie zwierząt	Zbiór ze stanu naturalnego	Pszczelarstwo	Produkty z ak- wakultury i wodorosty morskie	Przetwórstwo produktów ekologicznych oraz produk- cja pasz i drożdży	Wprowadza- nie na rynek produktów ekologicz- nych, w tym importowa- nych z państw trzecich
PL-EKO-01 EKO GWARANCJA PTRE Sp. z o.o. (↳)						
PL-EKO-02 PNG Sp. z o.o. (↳)						
PL-EKO-03 COBICO Sp. z o.o. (↳)						
PL-EKO-04 BIOEKSPERT Sp. z o.o. (↳)						
PL-EKO-05 BIOCERT MAŁOPOLSKA Sp. z o.o. (↳)						
PL-EKO-06 Polskie Centrum Badań i Certyfikacji S.A. (↳)						
PL-EKO-07 AGRO BIO TEST Sp. z o.o. (↳)						
PL-EKO-08 TÜV Rheinland Polska Sp. z o.o. (↳)						
PL-EKO-09 Centrum Jakości AgroEko Sp. z o.o. (↳)						
PL-EKO-10 SGS Polska Sp. z o.o. (↳)						
PL-EKO-11 DQS Polska Sp. z o.o. (↳)						
PL-EKO-12 Bureau Veritas Polska Sp. z o.o. (↳)						
PL-EKO-13 Krajowe Centrum Badań i Certyfikacji "Gwarantowana Jakość" Sp. z o.o. (↳)						

Inne instytucje i organizacje

Polska Izba Żywności Ekologicznej (PIŻE)

Polska Izba Żywności Ekologicznej (PIŻE) jest organizacją skupiającą przedsiębiorców z branży żywności ekologicznej. Zrzesza ponad 100 członków (rolnicy, producenci, sklepy, dystrybutorzy żywności ekologicznej). Misją Izby jest propagowanie zdrowego stylu życia oraz podnoszenie świadomości na temat ekologicznej żywności i rolnictwa ekologicznego wśród polskiego społeczeństwa. Promocja rolnictwa ekologicznego odbywa się głównie poprzez organizację wielu kampanii społecznych, targów i innych wydarzeń biznesowych.

www.jemyeko.pl

Rysunek 4: Panel dyskusyjny na temat rynku żywności ekologicznej zorganizowany przez Polską Izbę Żywności Ekologicznej w 2020 roku

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (KOWR)

KOWR jest polską agencją rządową, która oferuje wsparcie zagranicznym podmiotom poszukującym polskich partnerów biznesowych poprzez organizację misji gospodarczych dla importerów oraz dostarczanie zagranicznym interesariuszom informacji na temat polskiego rynku produktów rolno-spożywczych. KOWR prowadzi działania promocyjne dotyczące produktów objętych systemami jakości, w tym ekologicznych oraz odpowiada za wdrażanie narzędzi polityki promocyjnej w sektorze rolno-spożywczym.

<https://www.kowr.gov.pl/en>

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu działa w ramach państwowego systemu doradztwa rolniczego. Oddział w Radomiu odpowiada za szkolenie doradców w zakresie rolnictwa ekologicznego oraz koordynuje sieć gospodarstw pokazowych.

<https://www.cdr.gov.pl/>

Organizacje producentów ekologicznych

EKOŁAN Kujawsko Pomorskie Stowarzyszenie Producentów Ekologicznych EKOŁAN.

<http://eko-lan.pl/>

Stowarzyszenie Eko Lubelszczyzna

<http://www.ekolubelszczyzna.pl/>

Stowarzyszenie Producentów Żywności Ekologicznej EKO DAR

<https://ekodar.swilcza.com.pl/>

Stowarzyszenie Demeter Polska

<https://demeter-polska.pl/>

Stowarzyszenie Producentów Żywności Metodami Ekologicznymi EKOLAND

<http://www.ekolandpolska.pl/>

Podkarpacka Izba Rolnictwa Ekologicznego

<https://pire.swilcza.com.pl/>

Stowarzyszenie Polskich Sadowników Ekologicznych

<https://ekoowoc.pl/>

Rysunek 5: Stoisko Związku Polskich Sadowników Ekologicznych w woj. łódzkim

Zachodniopomorski Oddział Stowarzyszenia Producentów Żywności Metodami Ekologicznymi

<http://www.ekolandzach.pl/>

Polska Ekologia

<https://www.polskaekologia.org/>

Organizacje pozarządowe (NGO) wspierające rozwój rolnictwa ekologicznego

Forum Rolnictwa Ekologicznego im. Profesora Mieczysława Górnego

<http://www.forumrolnictwaekologicznego.pl/>

Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne ZIARNO

<http://ziarno.grzybow.pl/>

Polski Klub Ekologiczny w Gliwicach

<https://pkegliwice.pl/>

Koalicja Żywa Ziemia

<https://koalicjazywaziemia.pl/>

Targi produktów ekologicznych

Międzynarodowe Targi Żywności i Produktów Ekologicznych

<https://bioexpo.pl/>

Rysunek 6: Stoisko firmy **Charsznickie Pola Natury** specjalizującej się w przetwórstwie warzyw podczas Międzynarodowych Targów Żywności i Produktów Ekologicznych BIOEXPO 2021

Rysunek 7: Oferta firmy **Farma Świątokrzyska** prezentowana podczas Międzynarodowych Targów Żywności i Produktów Ekologicznych BIOEXPO 2020

Natura FOOD & beECO

<https://www.naturafood.pl/>

Ekogala

<https://www.ekogala.eu/>

Info

Portal informacyjny na temat rolnictwa ekologicznego i żywności ekologicznej **BIOKURIER**

<https://biokurier.pl/>

Tabela 13: Działanie Rolnictwo ekologiczne (2021)

Lp.	Pakiety rolnictwa ekologicznego	Warianty rolnictwa ekologicznego	Stawki płatności PLN / ha*
1	Uprawy rolnicze w okresie konwersji		1 475
2	Uprawy warzywne w okresie konwersji		2 249
3	Uprawy zielarskie w okresie konwersji		1 673
4	Uprawy sadownicze w okresie konwersji	Podstawowe uprawy sadownicze w okresie konwersji	2 591
		Uprawy jagodowe w okresie konwersji	2 239
		Ekstensywne uprawy sadownicze w okresie konwersji	1 025
5	Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji		1 100
6	Trwale użytki zielone w okresie konwersji		631
7	Uprawy rolnicze po okresie konwersji		1 190
8	Uprawy warzywne po okresie konwersji		1 446
9	Uprawy zielarskie po okresie konwersji		1 673
10	Uprawy sadownicze po okresie konwersji	Podstawowe uprawy sadownicze po okresie konwersji	1 756
		Uprawy jagodowe po okresie konwersji	1 960
		Ekstensywne uprawy sadownicze po okresie konwersji	1 025
11	Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji		764
12	Trwale użytki zielone po okresie konwersji		631

Wsparcie finansowe rolnictwa ekologicznego

Rolnictwo ekologiczne w Polsce jest aktualnie wspierane finansowo w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich UE (PROW) 2014–2020, który został przedłużony na lata 2021–2022 z powodu opóźnień we wdrażaniu Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) UE na okres programowania 2021–2027. W dniu 8 marca 2021 r.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi wydało nowe rozporządzenie (Dz.U. 2021 poz. 434) zmieniające szczegółowe warunki i tryb udzielania pomocy finansowej w ramach działania 11 “Rolnictwo ekologiczne” objętego PROW na rok 2014–2020. Stawki płatności dla rolnictwa ekologicznego wzrosły w porównaniu do 2020 roku od 17 do 55,3% (średni wzrost o 27,8%), w zależności od pakietu i wariantu. Dodatkowo producenci ekologiczni mogą ubiegać się o zwrot kosztów kontroli w ramach ww. działania.

Przetwórstwo żywności ekologicznej

Polska posiada największy sektor przetwórstwa rolno-spożywczego w Europie Środkowo-Wschodniej i jest szóstym największym producentem żywności w UE.²⁹ Do branż przetwórstwa rolno-spożywczego o najwyższym udziale wartościowym zalicza się przetwórstwo mięsa, mleka, produkcję napojów, wyrobów cukierniczych oraz piekarniczych.

Przemysł spożywczy jest jednym z najbardziej rozdrobnionych sektorów w Polsce. Większość przedsiębiorstw sklasyfikowana jest jako małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP). Jednak ich udział w całkowitej sprzedaży sektora wynosi zaledwie 13%, co wskazuje, że rynek jest zdominowany przez większe firmy.

Zdecydowana większość przetwórców żywności ekologicznej w Polsce to małe i średnie przedsiębiorstwa, często rodzinne. Jakkolwiek segment ten staje się coraz częściej atrakcyjny dla dużych przetwórców, poszerzających swoje portfolio o produkty ekologiczne.

W 2020 roku według danych Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych 1104 podmioty zostały zaklasyfikowane jako zajmujące się przygotowaniem żywności ekologicznej. Zgodnie z art. 2 Rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 przygotowanie oznacza czynności konserwowania i/lub przetwarzania produktów ekologicznych, w tym uboju i rozbioru produktów pochodzenia zwierzęcego, a także pakowania, znakowania i/lub wprowadzania zmian w oznakowaniu dotyczącym ekologicznej metody produkcji. Kategoria ta obejmuje więc zarówno przetwórców, jak i podmioty konfekcjonujące żywność.

W latach 2004–2020 liczba podmiotów prowadzących działalność z zakresu przygotowania wzrosła z 55 do 1104. W 2020 roku działało 668 przetwórców ekologicznych i 218 podmiotów zajmujących się przygotowywaniem i konfekcjonowaniem produktów ekologicznych. Pozostałe podmioty nie prowadziły działalności związanej z produktami ekologicznymi. 34,9% przetwórców zajmowało się przetwórstwem owoców i warzyw, a 15,6% zbóż. Znacznie niższy był udział podmiotów przetwarzających produkty pochodzenia zwierzęcego. Przetwórstwem mleka i produkcją serów zajmowało się tylko 4,1% podmiotów, a przetwórstwem mięsa 4,0%.

Najwięcej podmiotów zajmuje się przetwórstwem owoców i warzyw ze względu na stosunkowo dobry dostęp do surowca i rosnący popyt na tego rodzaju produkty. Wśród podmiotów zajmujących się przetwórstwem ekologicznym sklasyfikowane są również wielkopowierzchniowe chłodnie dostarczające mrożone owoce i warzywa na rynki zagraniczne. Ta kategoria

produktów nadal ma marginalny udział w krajowym rynku, ale rośnie zainteresowanie żywnością wstępnie przygotowaną do spożycia i wygodną.

Systematycznie rośnie w rynku udział żywności ekologicznej przetworzonej, pochodzenia krajowego. Przetwórcy żywności ekologicznej wprowadzają na rynek nowe i innowacyjne produkty w postaci przekąsek, wyrobów ciastkarskich, słodczy, produktów na bazie roślin strączkowych, przypraw, roślin leczniczych, ziół i ekologicznych soków.

Tabela 14: Liczba podmiotów zajmujących się “przygotowaniem” (2004–2020)

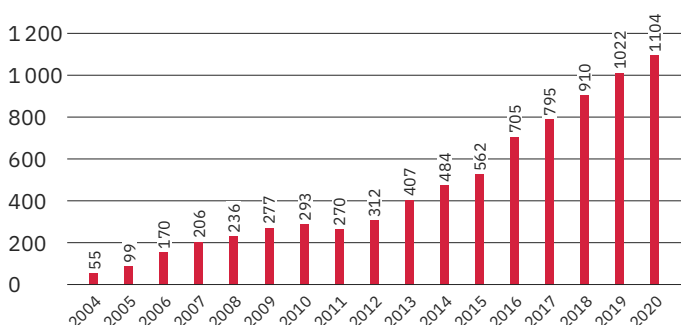
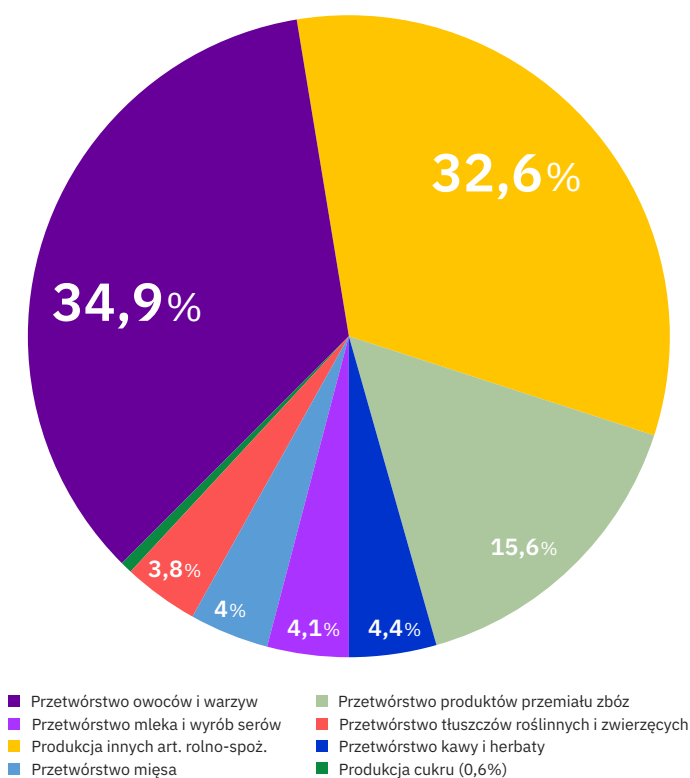

Tabela 15: Udział podmiotów zajmujących się przetwórstwem produktów ekologicznych w podziale na kategorie produktowe (2020)

29 więcej <https://www.fi-compass.eu/publication/publications/financial-needs-agriculture-and-agri-food-sectors-poland>

Rynek produktów ekologicznych

Wartość polskiego rynku żywności ekologicznej przekroczyła w 2019 roku 300 mln EUR (w cenach detalicznych brutto)³⁰ a w 2020 roku odnotowano 20% wzrost wartości. Szeroki asortyment produktów ekologicznych, w tym szczególnie żywności paczkowanej, staje się coraz łatwiej dostępny w konwencjonalnych sklepach wielkopowierzchniowych, w tym hipermarketach i sklepach dyskontowych, co uznaje się za czynnik stymulujący wzrost wartości sprzedaży na rynku krajowym. Prognozuje się, że rynek żywności ekologicznej będzie wzrastał rok do roku o 9,4% (CAGR)³¹ i do 2026 roku osiągnie wartość około 600 mln EUR.³²

Stan i rozwój sprzedaży żywności ekologicznej

Szacuje się, że segment żywności ekologicznej ma 0,5% udziału w wartości krajowego rynku żywności. Rynek żywności ekologicznej w Polsce należy do jednego z najbardziej dynamicznie rozwijających się segmentów rynku żywności, ale z perspektywy wartości całego polskiego rynku FMCG żywność ekologiczna jest wciąż kategorią niszową. Ekologiczne owoce i warzywa należą do najlepiej sprzedających się produktów, odkąd ponad trzy dekady temu pierwsze gospodarstwa ekologiczne rozpoczęły sprzedaż detaliczną swoich produktów i nadal mają duży udział w rynku.

Według NielsenIQ wydatki na zakupy żywności ekologicznej w sklepach niespecjalistycznych wyniosły w 2020 roku ponad 776 mln złotych.³³ Dane te pochodzą z

badania Panelu Handlu Detalicznego i dotyczą wyłącznie wybranych kategorii, między innymi nie uwzględniają owoców i warzyw, które należą do najczęściej kupowanych produktów przez polskich konsumentów. W stosunku do roku 2019 wartość koszyka zakupowego badanych kategorii wzrosła o 23%. Do kategorii produktowych generujących największą wartość sprzedaży należały żywność dla małych dzieci, jogurty, napoje roślinne, a także produkty z kategorii soki,

30 więcej https://inozc.sggw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/8/2021/06/Raport_MRIrW_pdf_2019_Institut.pdf

31 Compound Annual Growth Rate (CAGR)

32 więcej <https://retailmarketexperts.com/en/news/pmr-bio-food-market-grew-by-over-20-in-2020/>

33 więcej https://jemyeko.com/wp-content/uploads/2021/07/raport_05-07-2021.pdf

nektary, napoje. Napoje były w 2020 roku kategorią, która odnotowała znaczący wzrost wartości sprzedaży w stosunku do roku ubiegłego (69%) i przekroczyła 1% udziału w całej kategorii soków, nektarów i napojów. Według szacunków PMR Research wartość rynku żywności ekologicznej w Polsce przekroczy w 2021 roku 1,7 mld złotych, a skumulowany roczny wskaźnik wzrostu (ang. Compound Annual Growth Rate, CAGR) wyniesie 9,4%.³⁴ Z kolei wydatki per capita na żywność ekologiczną wzrosną zdaniem analityków z PMR Research z około 50 PLN w roku 2021 do ponad 70 PLN w 2026 roku.³⁵

Kanały sprzedaży żywności ekologicznej

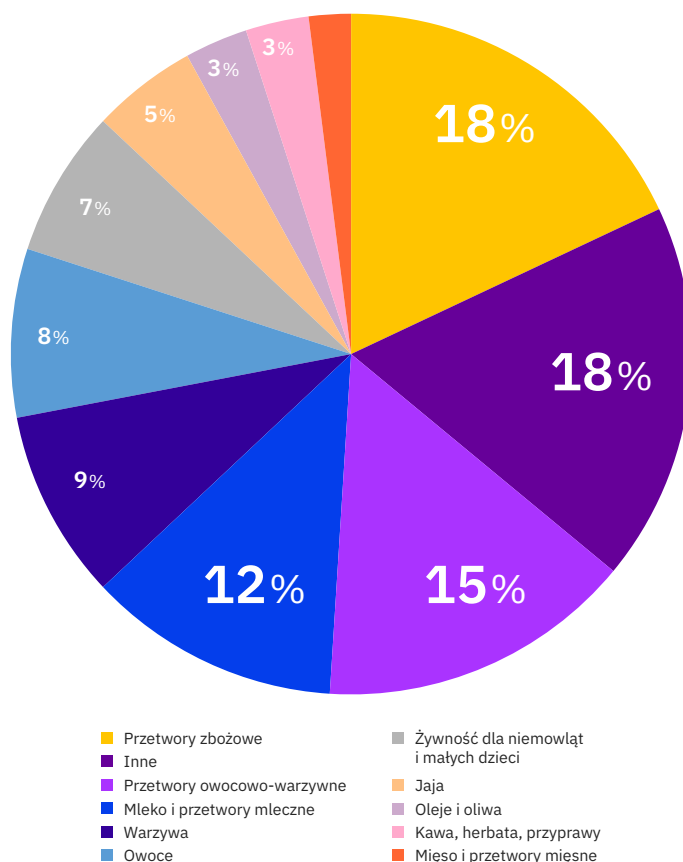
W początkowym etapie rozwoju rynku żywności ekologicznej sprzedaż żywności ekologicznej odbywała się głównie w sposób bezpośredni, organizowane były okolicznościowe targi i kiermasze. Pierwsze sklepy z żywnością ekologiczną zaczęły powstawać pod koniec lat 80. XX wieku, głównie w dużych aglomeracjach miejskich.

Ekspertsi działający w branży sprzedaży detalicznej szacują, że w Polsce istnieje co najmniej 850 sklepów specjalizujących się w sprzedaży żywności ekologicznej o średniej powierzchni sprzedażowej wynoszącej 60m². Sklepy te realizują różne strategie działania, w ich asortymencie dominuje żywność przetworzona, ale systematycznie rozwijają ofertę produktów z kategorii żywności świeżej w ramach bezpośredniej współpracy z dostawcami lub też korzystając z pośredników handlowych. Największa hurtownia żywności ekologicznej **Bio Planet**, której udział w rynku szacuje się na 25% posiada w ofercie 7000 SKU, w tym 1000 SKU pod markami własnymi oraz obsługuje 1800 klientów.³⁶ Około 60% produktów oferowanych przez Bio Planet jest sprowadzane z zagranicy, w tym przede wszystkim napoje, orzechy, bakalie, tłuszcze roślinne i produkty na bazie kokosa i soi.

Super, hipermarkety i dyskonty

W latach 90. XX wieku w Polsce podobnie jak w innych krajach Europy Środkowej i Wschodniej zaczęła rozwijać się sprzedaż żywności ekologicznej w sklepach wielkopowierzchniowych. Początkowo wysoki był udział produktów zagranicznych, ale sieci stopniowo zaczęły poszerzać ofertę o produkty pochodzące od krajowych dostawców.

Tabela 16: Udział wartościowy wybranych kategorii produktowych w rynku żywności ekologicznej w Polsce (2019)*

W roku 2002 polski oddział brytyjskiej sieci **Tesco** zainteresował się wprowadzeniem do asortymentu ekologicznych warzyw i owoców z upraw krajowych. Niestety po kilku miesiącach zrezygnowano ze współpracy ze względu na niewielką i mało zróżnicowaną ofertę warzyw i owoców z produkcji krajowej i brak możliwości zapewnienia ciągłości dostaw.

Info

Producent i dystrybutor żywności ekologicznej Bio Planet S.A.

<https://bioplanet.pl>

³⁴ ibidem

³⁵ więcej <https://mypmr.pro/products/rynek-zywnosci-bio-w-polsce-2021>

* szacunki eksperckie

³⁶ więcej https://bioplanet.pl/zasoby/obrazki/bioplanet-pl/relacje%20inwestorskie/BioPlanet_4_IPO_118_2021_DM_BOS_int.pdf

Francuska sieć **Carrefour** w 2007 roku zainicjowała współpracę z organizacją producentów ekologicznych **Polska Ekologia**. Pierwsze regały z żywnością ekologiczną pojawiły się w kwietniu tego samego roku w warszawskim hipermarkecie, a pięć lat później produkty ekologiczne były dostępne w 17 sklepach Carrefour na terenie całej Polski. Podobne inicjatywy w handlu żywnością ekologiczną podejmowane były przez krajową organizację **Spółdzielnię Spożywców Społem**, która w 2005 roku rozpoczęła realizację **Programu ekologicznego**, w ramach którego na regałach oznakowanych hasłem “Podejmij eko-decyzję” oferowana była żywność ekologiczna.³⁷

Obecnie w ofercie większości sieci handlowych dostępne są zarówno ekologiczne produkty żywnościowe przetworzone, jak również świeże. Nadal jednak podaż krajowych produktów świeżych, w tym szczególnie sezonowych warzyw i owoców nie w pełni zaspokaja popyt. W rezultacie produkty te sprowadzane są z innych krajów UE i krajów trzecich.

Aktualnie szeroki asortyment żywności ekologicznej dostępny jest zarówno w sieciach niedyskontowych, takich jak **Auchan**, **Carrefour**, **Leclerc**, jak również dyskontowych, tj. **Biedronka** (należąca do portugalskiej grupy Jeronimo Martins) oraz **Lidl**.

Rysunek 8: Oferta produktów pod marką własną BIO w hipermarkecie Carrefour w Warszawie

Spośród działających na polskim rynku sieci dyskontowych pierwszą, która wprowadziła do swojej oferty żywność ekologiczną był należący do niemieckiej spółki Schwarz-Gruppe Lidl. W sklepach Lidl od 2011 roku dostępne są również produkty świeże, w tym warzywa i owoce z upraw krajowych. Ofertę żywności ekologicznej rozwijają również inne sieci dyskontowe jak Kaufland (Schwarz-Gruppe), Aldi, Intermarche, Netto. Zarówno sieci handlowe niedyskontowe, jak i dyskontowe przywiązują duże znaczenie do rozwoju produktów pod marką własną. Według danych NielsenIQ produkty pod marką własną odpowiadały w 2020 roku za 40% wartości sprzedaży.

Z kolei według prognoz PMR w latach 2021–2026 dyskonty będą najszybciej rozwijającym się kanałem sprzedaży żywności w Polsce.³⁸ Z badania przeprowadzonego w 2021 roku przez PMR wynika, że ponad połowa konsumentów żywności ekologicznej regularnie kupuje żywność ekologiczną w sklepach dyskontowych.³⁹ Rozwój sprzedaży żywności ekologicznej w sklepach wielkopowierzchniowych oraz dyskontach stymuluje zainteresowanie tą kategorią żywności wśród polskich konsumentów.

Info

Auchan

<https://www.auchan.pl>

Carrefour

<https://www.carrefour.pl>

Biedronka

<https://www.biedronka.pl>

Leclerc

<https://leclerc.pl>

Lidl

<https://lidl.pl>

37 więcej http://wzcz.sggw.pl/wp-content/uploads/2020/01/Raport_MINROL_15_11_2017_upowsz-1.pdf

38 więcej <https://retailmarketexperts.com/en/news/pmr-discount-stores-will-grow-above-7-annually/>

Supermarkety specjalistyczne (bio)

W 2019 roku sieć Carrefour otworzyła w Polsce pierwszy sklep w nowym formacie supermarketu dedykowanego żywności ekologicznej. Obecnie w ofercie dostępne jest około 2500 produktów, z czego 80% to produkty ekologiczne, resztę stanowią nieekologiczne, w tym adresowane do osób na diecie wegańskiej oraz z nietolerancją glutenu i laktozy.⁴⁰ Strategia firmy zakłada rozwój produktów pod marką własną. Aktualnie pod marką Carrefour BIO oferowane jest ponad 400 produktów. Ponadto sieć w 2021 roku zaczęła rozwijać sprzedaż żywności ekologicznej w formacie "store in store".

W Polsce funkcjonują również sieci sklepów specjalizujących się w sprzedaży żywności ekologicznej. Najstarsza z nich to **Organic Farma Zdrowia S.A.**, która posiada aktualnie 32 sklepy na terenie całego kraju oraz prowadzi sprzedaż internetową. W ofercie firmy jest ponad 4000 SKU, w tym również kosmetyki i ekologiczne środki czystości.

W 2017 roku w Poznaniu powstał pierwszy sklep sieci **Bio Family** dedykowany sprzedaży żywności ekologicznej. Aktualnie sieć posiada sześć sklepów z ofertą żywności i kosmetyków ekologicznych zlokalizowanych w dużych miastach na terenie całego kraju. Sklepy Bio Family działają w formie sklepów całodobowych i bezobsługowych (dostęp poza godzinami pracy za pomocą aplikacji mobilnej).

Zarówno Organic Farma Zdrowia, jak również Bio Family posiadają w ofercie produkty pod marką własną.

Rysunek 9: Oferta owoców i warzyw w hipermarkecie Carrefour w Warszawie

Małe sklepy wielobranżowe, drogerie

Struktura handlu detalicznego artykułami spożywczymi w Polsce różni się od obserwowanej w innych krajach Europy. W handlu detalicznym w Polsce wysoki jest udział tradycyjnych małych i średnich placówek, które zlokalizowane są na terenie osiedli mieszkaniowych. Konsumenci zazwyczaj odwiedzają te sklepy kilka razy w tygodniu, aby dokonać drobnych zakupów artykułów pierwszej potrzeby. Najczęściej sklepy te jak np. Żabka oferują paczkowane produkty ekologiczne z marką producenta, ale również dążą do rozwoju produktów z marką własną i poszerzenia oferty o produkty z kategorii żywności nieprzetworzonej.

Info

Organic Farma Zdrowia S.A.

<https://organic24.pl/>

BIO Family

<https://biofamily24.pl/>

39 więcej <https://retailmarketexperts.com/en/news/pmr-bio-food-market-grew-by-over-20-in-2020/>

40 więcej https://serwiskorporacyjny.carrefour.pl/en/news/About_Us/The_First_Carrefour_Bio_Store_In_Poland_Is_Launched

Żywność ekologiczna paczkowana jest również obecna w ofercie drogerii np. **Rossmann** zarówno jako produkty z marką własną **enerBio**, jak również z marką producentów. W asortymencie znajdują się przetwory owocowe, warzywne, orzechy, płatki śniadaniowe, słodczyce, ale również napoje bezalkoholowe i wino. Stacje benzynowe i kioski również rozszerzają ofertę o produkty ekologiczne, w tym głównie przekąski i napoje.

Rysunek 10: Oferta świeżych warzyw na stoisku Lidl podczas targów ekologicznych

Sprzedaż internetowa i bezpośrednia

Pandemia COVID-19 przyczyniła się do wzrostu zainteresowania żywnością ekologiczną zarówno w handlu tradycyjnym, jak również e-commerce. Według szacunków ekspertów, w ciągu ostatnich 2 lat podwoiła się liczba sklepów internetowych specjalizujących się w sprzedaży żywności ekologicznej. Zdecydowana większość z nich oferuje wyłącznie produkty przetworzone, niewielki jest udział sklepów

zapewniających konsumentom możliwość regularnych zakupów produktów świeżych.⁴¹

Sprzedaż żywności ekologicznej rośnie również w segmencie supermarketów internetowych, które nie posiadają sklepów stacjonarnych, takich jak **Frisco.pl** należący do grupy Eurocash – największego hurtowego dystrybutora FMCG (28% udziału) w Polsce.

W Polsce od kilku lat na popularności zyskują inicjatywy skracające łańcuchy żywności, rośnie co przyczynia się do wzrostu zainteresowania zakupami żywności ekologicznej bezpośrednio od rolników. Warto podkreślić, że polscy konsumenci przywiązują duże znaczenie do pochodzenia żywności i preferują produkty lokalne. W Polsce funkcjonuje niewiele targowisk dedykowanych sprzedaży żywności ekologicznej. Jednym z najdłużej funkcjonujących jest warszawski **Biobazar**. Mniejsi producenci sprzedają swoje produkty bezpośrednio na lokalnych kiermaszach, bazarach i targowiskach. Rozwija się również sprzedaż bezpośrednia przez internet. Działania z zakresu organizacji sprzedaży w krótkich łańcuchach żywności, w tym tworzenia grup zakupowych wspierane są przez ośrodki doradztwa rolniczego. Rozwój sprzedaży bezpośredniej i skracanie łańcuchów dostaw jest jednym z ważnych priorytetów krajowej polityki rozwoju wsi i rolnictwa.

Info

Żabka

<https://www.zabka.pl>

Rossmann

<https://www.rossmann.pl>

Frisco.pl

<https://www.frisco.pl/>

Biobazar

<https://biobazar.org.pl/>

41 więcej <https://jemyeko.com/organic-farming-and-its-market-in-poland-from-the-perspective-of-2020-current-status-and-prospects/>

Handel produktami ekologicznymi w ramach UE

Dane o handlu produktami ekologicznymi wewnątrz UE nie są w Polsce dostępne, ponieważ w krajowych statystykach handlu zagranicznego nie istnieje rozróżnienie na produkty ekologiczne i nieekologiczne. Polska jest uważana za ważnego dostawcę ekologicznych zbóż i owoców (jabłek i owoców miękkich) na rynki krajów UE. Inne kategorie produktów, a zwłaszcza żywność ekologiczna przetworzona, mają niewielkie znaczenie.

Konsumenci żywności ekologicznej

Systematycznie rośnie udział konsumentów, którzy regularnie kupują żywność ekologiczną. W badaniu z 2019 roku 41% konsumentów zadeklarowało, że kupuje żywność ekologiczną przynajmniej raz w tygodniu. Polskich konsumentów do zakupu żywności ekologicznej motywuje troska o zdrowie oraz przekonanie, że żywność ekologiczna jest bezpieczna i wolna od pozostałości pestycydów. Najczęściej żywność ekologiczną kupują kobiety, konsumenci w wieku 36–45 lat oraz rodziny z dziećmi.

Ekologiczne owoce, warzywa i jaja to trzy najczęściej kupowane kategorie produktów. Ponad jedna czwarta konsumentów deklaruje, że kupuje ekologiczne owoce i warzywa “co najmniej raz w tygodniu”, a 63% regularnie zaopatruje się w ekologiczne jaja. Nabiał, przetwory mięsne i pieczywo regularnie trafiają do koszyka zakupowego ponad 1/3 konsumentów. Rządziej konsumenci kupują ekologiczne przekąski, zioła, przyprawy, kawę, herbatę, orzechy i bakalie oraz półprodukty i dania gotowe.

Cena pozostaje główną barierą zakupu żywności ekologicznej. Konsumenci są jednak skłonni wydać więcej na ekologiczne owoce i warzywa (69%), jaja (54%), mięso (49%) i nabiał (45%).⁴²

Pandemia COVID-19 zwiększyła popyt na żywność ekologiczną w Polsce. Prawie 1/5 konsumentów zadeklarowała, że kupuje więcej żywności ekologicznej w wyniku pandemii.⁴³

Według Euromonitor, ponieważ produkty ekologiczne są na ogół droższe niż ich nieekologiczne odpowiedniki, a realne dochody konsumentów spadają, prawdopodobnie wielu konsumentów będzie zmuszonych do zrewidowania swoich decyzji zakupowych. Jednocześnie można spodziewać się, że średnia cena jednostkowa ekologicznej żywności paczkowanej utrzyma się w najbliższej przyszłości na podobnym poziomie.⁴⁴

42 Trendy w ekozakupach Polaków 2020. Raport Farmy Świętokrzyskiej, 2020.

43 ibidem

44 więcej <https://www.euromonitor.com/organic-packaged-food-in-poland/report#>

Import i eksport produktów ekologicznych

O ile import⁴⁵ produktów ekologicznych na rynek UE nieznacznie spadł w 2020 roku, to w Polsce obserwuje się odwrotną tendencję. W 2020 roku do Polski sprowadzono 36 077 ton ekologicznych produktów rolno-spożywczych. Stanowi to wzrost o 23,2% w porównaniu z 2019 rokiem, w którym wielkość importu osiągnęła 29 285 ton.

Najważniejsze importowane produkty rolno-spożywcze

Towary⁴⁶ stanowiły 54% całego przywozu z krajów trzecich w 2020 roku, podobnie jak w roku poprzednim. Do najważniejszych kategorii produktowych należały zboża, nasiona roślin oleistych oraz produkty zbożowe.

Udział kategorii “inne produkty podstawowe”⁴⁷ wzrósł do 41%, natomiast import produktów przetworzonych w tym wina i napojów bezalkoholowych zmniejszył się w 2020 roku odpowiednio o 32,8% i 27,2%. W ramach kategorii “inne produkty podstawowe” do Polski sprowadzono głównie owoce, w tym cytrusy i inne owoce tropikalne, świeże lub też suszone.

Największy wzrost pod względem wolumenu importu odnotowano w przypadku żywności przetworzonej, w tym kategorii produktowych, takich jak żywność dla niemowląt, słodczyce i makarony.

Nieznacznie z kolei zmniejszył się import produktów niejadalnych, w tym roślin i olejków eterycznych.⁴⁸

45 import i eksport w odniesieniu do produktów rolnictwa ekologicznego dotyczy krajów trzecich

46 Kategoria “towary” obejmuje m.in.: zboża, oleje roślinne oraz nasiona oleiste, cukier, mleko w proszku i masło, niepaloną kawę i kakao

47 “Inne podstawowe” obejmuje produkty mięsne, owoce i warzywa, jogurt mleczny i miody

48 “Niejadalne” obejmuje rośliny i olejki eteryczne

Tabela 17: Całkowity wolumen importu produktów rolno-spożywczych według kategorii produktów w roku (2019 & 2020/w tonach)

Kategoria produktu	2019	2020	Zmiana/% 2019– 2020
Towary	15 686	19 460	24,1
Inne podstawowe	11 344	14 718	29,7
Produkty przetworzone, w tym wino	1 580	1 062	-32,8
Przetwory spożywcze (żywność dla niemowląt, wyroby cukiernicze i makarony)	199	428	115,1
Niejadalne	282	265	-6,0
Ryby i inne prod. nierolnicze	4	5	25,0
Napoje	191	139	-27,2
łącznie	29 286	36 077	23,2

Pochodzenie importowanych produktów ekologicznych

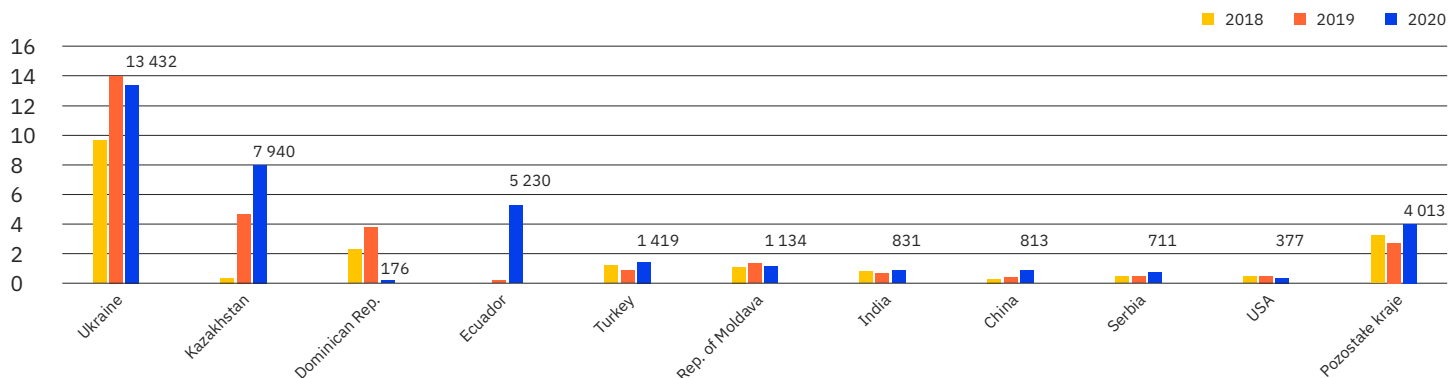
Głównymi partnerami handlowymi w 2020 roku były Ukraina (37%), Kazachstan (22%) i Ekwador (15%), których udział ilościowy w imporcie ekologicznych produktów rolno-spożywczych wyniósł 83%. Dziesięć krajów eksportujących produkty ekologiczne do Polski odpowiadało za 89% całkowitego importu w 2020 roku. Eksport do Polski ze wspomnianych krajów wzrósł w 2020 roku o 20,44%, podczas gdy eksport z “Pozostałych krajów” zwiększył się o 50,72%. Również łączna liczba krajów, z których importowano produkty ekologiczne wzrosła do 43 w stosunku do 40 odnotowanych w poprzednim roku.

Głównymi produktami importowanymi z Ukrainy są zboża, produkty zbożowe oraz owoce mrożone. Z Kazachstanu importowane są głównie nasiona roślin oleistych (nasiona lnu). W 2020 roku w porównaniu do 2019 roku odnotowano 67% wzrost importu nasion rośliny oleistych z Kazachstanu. W 2020 roku Ekwador stał się głównym dostawcą bananów ekologicznych na rynek polski, zastępując Dominikanę.

Eksport produktów ekologicznych

W Polsce nie ma dostępnych statystyk dotyczących eksportu towarów ekologicznych. Ponieważ krajowy rynek żywności ekologicznej jest jeszcze niedojrzały, znaczna część krajowej produkcji ekologicznej jest sprzedawana za granicę w ramach handlu wewnętrznego. Podejmowano pewne próby wejścia na rynki krajów trzecich, ale eksport produktów ekologicznych jest znikomy. Według **Bio Planet**, głównego dystrybutora produktów ekologicznych w Polsce, tylko 3% ich obrotów pochodzi ze sprzedaży eksportowej.

Tabela 18: Główni partnerzy handlowi (2018–2020/t)

Perspektywy

Polska posiada dobre perspektywy rozwoju rolnictwa ekologicznego ze względu na warunki naturalne i wysoki potencjał produkcyjny sektora rolno-spożywczego. Pomimo wsparcia finansowego rolnictwa ekologicznego od kilku lat zmniejsza się liczba gospodarstw ekologicznych i powierzchnia upraw ekologicznych. Spadek liczby gospodarstw i powierzchni ekologicznych użytków rolnych wynika z wielu złożonych przyczyn zarówno instytucjonalnych, związanych z organizacją łańcuchów dostaw, jak również poziomem rozwoju rynku żywności ekologicznej.

Wśród barier rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce wymienia się brak zaangażowania politycznego instytucji (państwa), brak silnych organizacji reprezentujących interesy polityczne i gospodarcze podmiotów działających w sektorze rolnictwa ekologicznego, niechęć rolników do współpracy, jak również nadmierne obciążenia biurokratyczne.⁴⁹ Ograniczona skala produkcji, nieefektywny łańcuch dostaw oraz rozproszenie przestrzenne producentów powodują, że produkty rolnictwa ekologicznego trafiają na rynek konwencjonalny. Słabą stroną rolnictwa ekologicznego w Polsce jest także transfer wiedzy do praktyki rolniczej, w tym brak dostatecznej liczby doradców specjalizujących się w rolnictwie ekologicznym.

Eksperti branżowi wskazują również na niekorzystną strukturę produkcji w gospodarstwach ekologicznych, w tym niski udział gospodarstw posiadających zwierzęta w ekologicznym systemie chowu, co niekorzystnie wpływa na zrównoważenie produkcji.

Z kolei w raporcie “Żywność ekologiczna w Polsce. Raport 2021” wśród wyzwań stojących przed sektorem ekologicznej produkcji żywności wymieniono: zwiększenie produkcji w celu osiągnięcia “masy krytycznej” koniecznej do zapewnienia dalszego rozwoju rynku żywności ekologicznej, budowanie świadomości i zwiększanie poziomu wiedzy na temat żywności ekologicznej, poprawę dostępu do ekologicznych surowców i składników, skrócenie łańcuchów dostaw, zmniejszenie kosztów produkcji i wykorzystania plastiku w opakowaniach do żywności ekologicznej.

Obserwowany spadek powierzchni użytków ekologicznych wskazuje na potrzebę zweryfikowania skuteczności istniejących narzędzi wsparcia, jak również określenia priorytetów rozwoju rolnictwa ekologicznego i rynku żywności ekologicznej. W Ramowym Planie Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021–2027 jako kluczowe dla rozwoju sektora wskazano: (1) poprawę transferu wiedzy, (2) wspieranie innowacji w produkcji ekologicznej, (3) wsparcie dla producentów ekologicznych oraz (4) utrzymanie zaufanie do systemu rolnictwa ekologicznego.⁵⁰ Zaproponowano działania mające na celu ograniczenie spadku liczby gospodarstw ekologicznych i powierzchni użytkowanej ekologicznie, ale nie sprecyzowano mierzalnych celów i wskaźników ich realizacji. Ponadto plan działania nie uwzględnia istniejących dysproporcji w rozwoju rolnictwa ekologicznego pomiędzy poszczególnymi regionami, co wydaje się niezbędne w celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju rolnictwa ekologicznego i rynku żywności ekologicznej.

49 więcej <https://jemyeko.com/organic-farming-and-its-market-in-poland-from-the-perspective-of-2020-current-status-and-prospects/>

50 więcej <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ramowy-plan-dzialan-dla-zywnosci-i-rolnictwa-ekologicznego-w-polsce>

Bibliografia

Spis rysunków

1	Mapa Polski z podziałem administracyjnym na województwa	3
2	Sad ekologiczny w woj. łódzkim	12
3	Stoisko gospodarstwa ekologicznego specjalizującego się w chowie kur niosek	14
4	Panel dyskusyjny na temat rynku żywności ekologicznej zorganizowany przez Polską Izbę Żywności Ekologicznej w 2020 roku	17
5	Stoisko Związku Polskich Sadowników Ekologicznych w woj. łódzkim	18
6	Stoisko firmy Charsznickie Pola Natury specjalizującej się w przetwórstwie warzyw podczas Międzynarodowych Targów Żywności i Produktów Ekologicznych BIOEXPO 2021, fot. Karol Przybylak	19
7	Oferta firmy Farma Świętokrzyska prezentowana podczas Międzynarodowych Targów Żywności i Produktów Ekologicznych BIOEXPO 2020	19
8	Oferta produktów pod marką własną BIO w hipermarkecie Carrefour w Warszawie	24
9	Oferta owoców i warzyw w hipermarkecie Carrefour w Warszawie	25
10	Oferta świeżych warzyw na stoisku Lidl podczas targów ekologicznych	26

Spis tabel

1	Struktura zasiewów (2020), źródło: https://stat.gov.pl/en/topics/agriculture-forestry/agriculture/agriculture-in-2020,4,17.html	6
2	Wartość produkcji rolnej w cenach bieżących (2020), źródło: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=aact_eaa01&lang=en	7
3	Liczba gospodarstw ekologicznych (2004–2020), źródło: dane IJHARS, https://www.gov.pl/web/ijhars/rolnictwo-ekologiczne	10
4	Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych (2004–2020/ha), źródło: dane IJHARS, https://www.gov.pl/web/ijhars/dane-o-rolnictwie-ekologicznym	10
5	Struktura wielkości powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach (2020), źródło: dane IJHARS, https://www.gov.pl/web/ijhars/rolnictwo-ekologiczne	11
6	Liczba gospodarstw ekologicznych i powierzchnia ekologicznych użytków rolnych według makroregionów i województw (2020), źródło: dane IJHARS, https://www.gov.pl/web/ijhars/rolnictwo-ekologiczne	11
7	Struktura powierzchni ekologicznych użytków rolnych (2017–2020/%), źródło: dane IJHARS, https://www.gov.pl/web/ijhars/rolnictwo-ekologiczne	12
8	Powierzchnia głównych upraw ekologicznych (po zakończonym okresie konwersji) (2017–2020/ha), źródło: dane IJHARS, https://www.gov.pl/web/ijhars/rolnictwo-ekologiczne	12
9	Udział powierzchni głównych upraw ekologicznych (2020), źródło: dane IJHARS, https://www.gov.pl/web/ijhars/rolnictwo-ekologiczne	12
10	Szacunkowa wielkość produkcji wybranych upraw ekologicznych (po zakończonym okresie konwersji) (2017–2020/w tonach), źródło: dane IJHARS, https://www.gov.pl/web/ijhars/rolnictwo-ekologiczne	13
11	Pogłowie zwierząt (szt.), źródło: dane IJHARS, https://www.gov.pl/web/ijhars/rolnictwo-ekologiczne	14
12	Wykaz jednostek certyfikujących wraz z udzielonym zakresem upoważnienia do kontroli (2021), źródło: https://www.gov.pl/web/rolnictwo/jednostki-certyfikujace	16
13	Działanie „Rolnictwo ekologiczne” (2021), źródło: https://www.gov.pl/web/arimr/stawki-platnosci9	20
14	Liczba podmiotów zajmujących się „przygotowaniem” (2004–2020), źródło: dane IJHARS, https://www.gov.pl/web/ijhars/rolnictwo-ekologiczne	21
15	Udział podmiotów zajmujących się przetwórstwem produktów ekologicznych w podziale na kategorie produktowe (2020), źródło: dane IJHARS, https://www.gov.pl/web/ijhars/rolnictwo-ekologiczne	21
16	Udział wartościowy wybranych kategorii produktowych w rynku żywności ekologicznej w Polsce (2019), źródło: https://inozc.sggw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/8/2021/06/Raport_MRiRW_pdf_2019_Institut.pdf	23
17	Całkowity wolumen importu produktów rolno-spożywczych według kategorii produktów (2019 & 2020/w tonach), źródło: Traces: https://ec.europa.eu/food/animals/traces_en	28
18	Główni partnerzy handlowi (2018–2020/tys.), źródło: Traces: https://ec.europa.eu/food/animals/traces_en	29

Bibliografia

- Babalski M. 1999: 10 lat Stowarzyszenie EKOLAND, Kwartalnik EKOLAND, 13(30), 3–5.
- Geier B. 1990: IFOAM's role in the development of organic agriculture in Eastern Europe, 1, 4Q, 27–28.
- Górny M 2002: O niełatwej drodze Zakładu Żywności Ekologicznej, 25 lat Wydziału Nauk o Żywieniu Człowieka, Wydawnictwo SGGW, Warszawa, 111–115.
- Trendy w ekozakupach Polaków 2020. Raport Farmy Świętokrzyskiej, 2020.
- Tyburski, J. 1996: Rolnictwo ekologiczne w Polsce – refleksje o możliwościach rozwoju, Kwartalnik EKOLAND, 1(18), 3–5.
- Tyburski J., Żakowska-Biemans, S. 2007: Wprowadzenie do rolnictwa ekologicznego. Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/psr-2020/powszechny-spis-rolny-2020-raport-z-wynikow,4,1.html> 46
- <https://www.imgw.pl/sites/default/files/2021-04/imgw-pib-klimat-polski-2020-opracowanie-final-eng-rozkadowki-min.pdf>
- <https://www.gov.pl/web/ijhars/raport-o-stanie-rolnictwa-ekologicznego-w-polsce>
- <https://www.gov.pl/web/ijhars/dane-o-rolnictwie-ekologicznym>
- <https://www.kowr.gov.pl/analiza/handel-zagraniczny-produktami-rolno-spozywczymi>
- https://ec.europa.eu/food/animals/traces_en
- <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/jednostki-certyfikujace>
- <https://www.gov.pl/web/arimr/stawki-platnosci9>
- <https://stat.gov.pl/en/topics/environment-energy/environment/environment-2019,1,11.html>
- https://iung.pl/sir/zeszyt63_1.pdf
- <https://stat.gov.pl/en/topics/agriculture-forestry/agriculture/agriculture-in-2020,4,17.html>
- <https://stat.gov.pl/en/topics/agriculture-forestry/agricultural-census-2020/information-on-the-preliminary-results-of-the-agricultural-census-2020,1,1.html>
- https://www.fruitlogistica.com/FRUIT-LOGISTICA/Downloads-Alle-Sprachen/Auf-einen-Blick/European_Statistics_Handbook_2020.pdf
- <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/ks-fk-20-001>
- <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/psr-2020/powszechny-spis-rolny-2020-raport-z-wynikow,4,1.html>
- https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=aact_eaa01&lang=en
- <https://jemyeko.com/organic-farming-and-its-market-in-poland-from-the-perspective-of-2020-current-status-and-prospects/>
- https://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/details.cfm?rep_id=3058
- https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR19_04/SR_organic-food_EN.pdf
- <https://www.fi-compass.eu/publication/publications/financial-needs-agriculture-and-agri-food-sectors-poland>
- https://inozc.sggw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/8/2021/06/Raport_MRiRW_pdf_2019_Institut.pdf
- <https://retailmarketexperts.com/en/news/pmr-bio-food-market-grew-by-over-20-in-2020/>
- https://jemyeko.com/wp-content/uploads/2021/07/raport_05-07-2021.pdf
- <https://mypoimr.pro/products/rynek-zywnosci-bio-w-polsce-2021>
- https://bioplanet.pl/zasoby/obrazki/bioplanet-pl/relacje%20inwestorskie/BioPlanet_4_IPO_118_2021_DM_BOS_int.pdf
- http://wzcz.sggw.pl/wp-content/uploads/2020/01/Raport_MINROL_15_11_2017_upowsz-1.pdf
- <https://retailmarketexperts.com/en/news/pmr-discount-stores-will-grow-above-7-annually/>
- <https://retailmarketexperts.com/en/news/pmr-bio-food-market-grew-by-over-20-in-2020/>
- https://serwiskorporacyjny.carrefour.pl/en/news/About_Us/The_First_Carrefour_Bio_Store_In_Poland_Is_Launched
- <https://www.euromonitor.com/organic-packaged-food-in-poland/report#>